

Leon Levițchi – Archive. 8

**Subliniere lingvistică
în opera dramatică a lui Shakespeare.**

Teză de doctorat

1968

Ediție facsimil în 5 volume.

Volumul 5.

Editat de
C. George Sandulescu
și
Lidia Vianu



Stilistica
este și o țarină a sufletului și conotației, nu numai a intelectului
și denotației; și există temeiuri pentru a crede că multă vreme de
aici înainte nici cibernetica nu va putea întocmi statistici pe de-
plin mulțumitoare.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018

vineri 23 martie 2018

Comunicat de Presă

Ediție online

Contemporary Literature Press,

sub auspiciile următoarelor foruri: **Universitatea din București, The British Council, Institutul Cultural Român și Uniunea Scriitorilor din România**

Anunță publicarea volumului

CENTENAR LEVIȚCHI

Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

Teză de doctorat

1968

Ediție facsimil în 5 volume

ISBN 978-606-760-147-3; 978-606-760-148-0; 978-606-760-149-7; 978-606-760-150-3; 978-606-760-151-0.

Editat de C. George Sandulescu și Lidia Vianu

Anul acesta se împlinesc 100 de ani bătuți pe muchie de la nașterea Profesorului de limbă și literatură engleză Leon D. Levițchi. ESTE CENTENARUL LEVIȚCHI.

*

Ce este Anglistica? Este pur și simplu absolut tot ce se leagă nu numai de limba, ci și de literatura engleză, în timp și spațiu (în timp, de la *Beowulf* la Harold Pinter, iar, în spațiu, de la gramatica substantivului până la lexicografie).

Ca să fii anglist adevărat, trebuie să cunoști bine nu numai literatura, ci și limba – structura limbii. Să ne gândim acum la cei care l-au precedat pe Leon D. Levițchi la conducerea științifică reală a Catedrei. Nu au fost decât trei: Dragoș Protopopescu, Ana Cartianu și Klinka – după spusele studenților, născut la Calcutta. Cum se face că niciunul dintre ei nu avea cunoștințe de structura limbii? În plus, erau toți trei specializați în porțiuni ale anglisticii: Dragoș Protopopescu – în franțuzisme, Ana Cartianu – în literatura secolului al XIX-lea, iar Klinka era un foarte bun traducător, dar numai din română în engleză. Important este de subliniat aici că Profesorul Levițchi acoperea în detaliu întreaga arie a anglisticii în sensul german al

cuvântului. Aceasta este rațiunea pentru care el singur a fost deschizător de drumuri. Iată de ce el rămâne singurul și cel mai important dintre toți.

*

Nu ușor, ba chiar cu greu, reușim în sfârșit să publicăm o serie de documente private ale remarcabilului anglist mort tânăr pentru un intelectual, la numai 70 de ani (1918-1991), chiar când pusese tocul jos — terminând ultimul dicționar pe care ajunsese să-l mai scrie.

Nu avem nevoie să facem o prezentare a Profesorului Leon Levițchi, fiu într-o serie neîntreruptă de 17 preoți. Poate am avea material de publicat de zece ori mai mult decât reușim.

Să ne ajute Dumnezeu să publicăm cât mai mult, cu scopul de a întregi complexa sa personalitate. Mulțumim din inimă familiei Levițchi pentru ajutorul dat, și urăm spor cititorilor acestor străni documente.

C. George Sandulescu

Leon Levițchi – Archive (LLA)

LLA 1	Leon D. Levițchi (1918-1991)	4 decembrie 2013	http://editura.mttlc.ro//lla-1-leon-levitchi.html
LLA 2	Ironia lui Byron. <i>Teza mea de licență. 1941.</i>	2 februarie 2018	http://editura.mttlc.ro//lla-2-ironia-byron-teza-licenta.html
LLA 3	O întâmplare cu țigani 1955	16 februarie 2018	http://editura.mttlc.ro//lla-3-o-intamplare-cu-tigani.html
LLA 4	Chemarea Nordului 1937	23 februarie 2018	http://editura.mttlc.ro//lla-4-chemarea-nordului.html
LLA 5	Călătoriile lui Lapsus 1954	2 martie 2018	http://editura.mttlc.ro//lla-5-lapsus.html
LLA 6	Caietul verde. Poeme 1938-1939	9 martie 2018	http://editura.mttlc.ro//lla-6-poeme-1938-1939.html
LLA 7	Poeme 1944-1946	16 martie 2018	http://editura.mttlc.ro//lla-7-poeme-1944-1946.html
LLA 8	Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare. Teză de doctorat. 1968	23 martie 2018	http://editura.mttlc.ro//lla-8-teza-doctorat.html

Leon Levițchi – Archive. 8

**Subliniere lingvistică
în opera dramatică a lui Shakespeare.**

Teză de doctorat

1968

Ediție facsimil în 5 volume.

Volumul 5.

Editat de
C. George Sandulescu
și
Lidia Vianu



Stilistica
este și o țarină a sufletului și conotației, nu numai a intelectului
și denotației; și există temeiuri pentru a crede că multă vreme de
aici înainte nici cibernetica nu va putea întocmi statistici pe de-
plin mulțumitoare.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS

<http://editura.mttlc.ro>

CONTEMPORARY LITERATURE PRESS

The online Publishing House of the University of Bucharest

Editura pentru studiul limbii engleze prin literatură

Lidia Vianu
Director

C. George Săndulescu
Executive Advisor



UNIVERSITATEA DIN
BUCUREȘTI



INSTITUTUL
CULTURAL
ROMÂN



UNSR
Uniunea Scriitorilor din România



BRITISH
COUNCIL

ISBN 978-606-760-151-0

© L. Levițchi

Copertă, redactare și tehnoredactare

Lidia Vianu

Postare: Cristian Vîjea

Imaginile de pe copertă: Leon Levițchi, 1945. Frază din teză.



Contemporary Literature Press

Bucharest University
The Online Literature Publishing House
of the University of Bucharest



A Manual for the Advanced Study of *Finnegans Wake* in One Hundred and Thirty Volumes

Totalling 31,802 pages

by C. George Sandulescu and Lidia Vianu

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS

<http://editura.mttlc.ro>

You can download our books for free,
including the full text of *Finnegans Wake* line-numbered, at
<http://editura.mttlc.ro/>, <http://sandulescu.perso.monaco.mc/>



Holograph list of the
40 languages
used by James Joyce
in writing *Finnegans Wake*

Director
Lidia Vianu

Executive Advisor
C. George Sandulescu




Leon Levițchi – Archive. 8

**Subliniere lingvistică
în opera dramatică a lui Shakespeare.**

Teză de doctorat

1968

Ediție facsimil în 5 volume.

Volumul 5.

Editat de

C. George Sandulescu

și

Lidia Vianu

C O N T E M P O R A R Y
L I T E R A T U R E P R E S S



<http://editura.mttlc.ro>

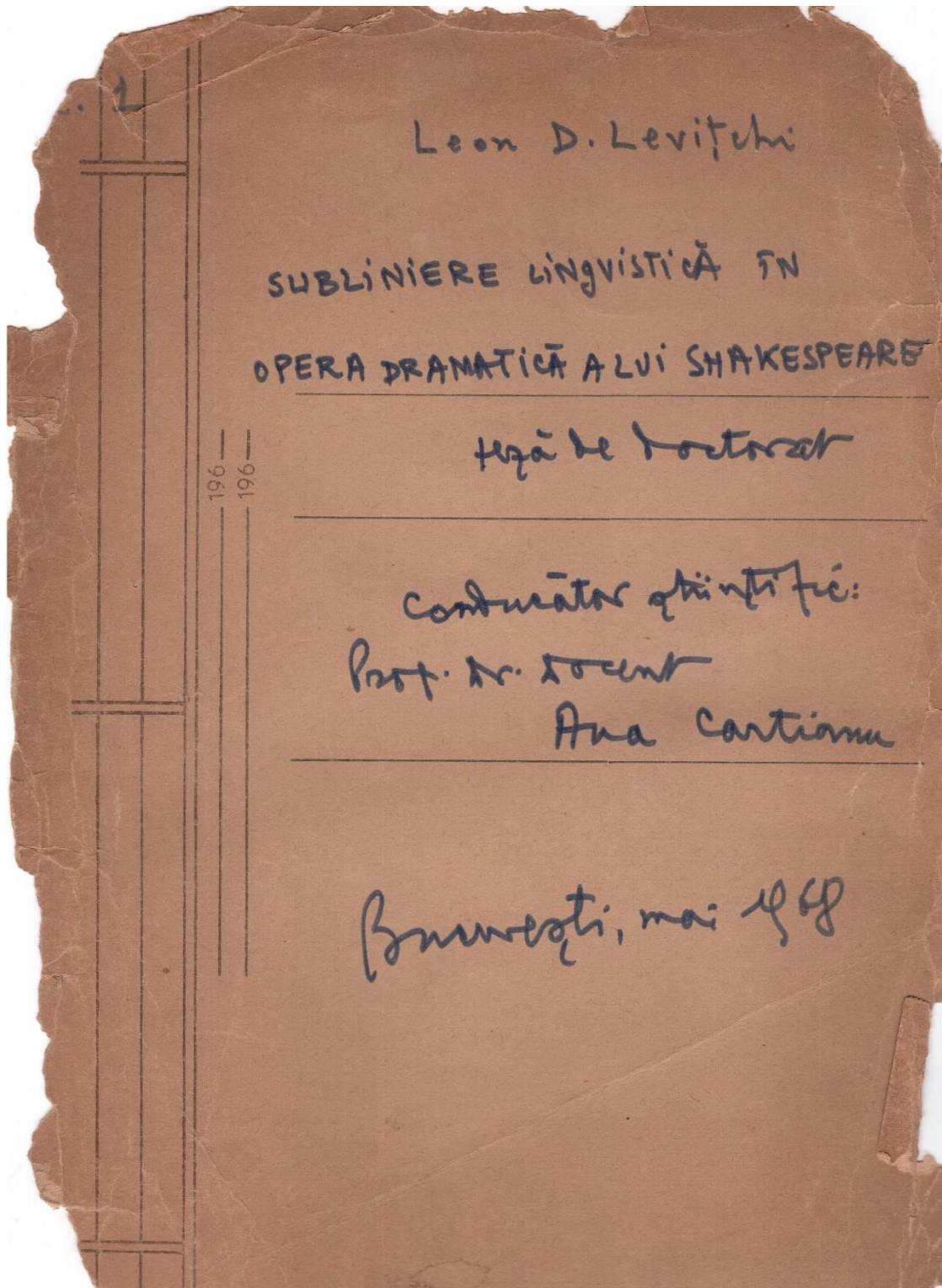
The University of Bucharest. 2018

Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968



1



CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018

Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968



2

-208-	
C U P R I N S	Pag.
Prolegomene	1
I Limba și cultivarea ei, preocupare majoră a scriitorului	58
1 Atitudinea generală față de limbă a artiștilor englezi	58
2 Shakespeare și atitudinea sa față de limbă	64
II REPETIȚIA	78
1 Generalități	78
2 Repetiția de tipul 1: reluarea conținutului și a formei	79
3 Repetiția de tipul 2: reluarea formei și schimbarea conținutului	82
4 Repetiția de tipul 3: repetarea conținutului cu schimbarea formei	87
5 Repetiția de tipul 4: repetarea tiparului gramatical cu schimbarea conținutului și a formei	89
6 Cuvintele-ecou	90
7 Hendiada cantitativă	100
8 Repetiții specifice în piesele-cronici	122
9 Repetiția, element organic al unei intrigi dramatice	134
10 Repetiția, element de subliniere tematică	137
III ANTONIMIA	141
1 Generalități	141
2 Precizări terminologice	142
3 Influențe probabile	143
4 Observații de natură statistică. Feșul antonimelor din opera dramatică a lui Shakespeare	148
5 Funcții ale antonimelor în opera lui Shakespeare	153
6 Antonimul "a fi" - "a părea"	160
IV PARANTEZELE	173
1 Generalități	173
2 Parantezele din "Furtuna"	173
V Concluzii	189
1 Concluzii teoretice	189
2 Concluzii practice	193
VI Bibliografie	197

Anexă: Dramaturgia lui William Shakespeare. 1964


<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



CONCLUZII

I

Concluzii teoretice.

1) Atât prin frecvență cât și prin varietate, repetiția și antonimia se înscriu printre procedeele de primă însemnătate în ansamblul procedeeilor retoric-stilistice folosite de Shakespeare în opera sa. Privite dintr-un punct de vedere pur statistic, ele sînt un element de recunoaștere a acestei opere. Un exemplu concret ni-l oferă calculul antonimelor din piesa Henric al VIII-lea, lucrare care reprezintă numai în parte contribuția lui Shakespeare.

Spedding, citat de C. Enox Pooler¹, invocă următoarele caracteristici ale stilului shakespeareian, pentru a demonstra paternitatea dramaturgului asupra anumitor părți ale piesei: "... aceeași exprimare concisă; aceeași viață, realitate și prospețime, aceleași cotituri rapide și abrupte în șirul gândurilor - atât de repezi încît limbajul de-abia le mai poate însoți; aceeași febrilă activitate a intelectului și fanteziei care, după ce au dat în vileag o idee, nu mai au timp s-o fixeze în tipare îngrijite; aceeași îndrăzneată încredere în resursele limbii, care se avîntă nestăvilit într-o propoziție, fără să știe cum se va încheia aceasta; același metru neglijent, care desfide realizarea unor efecte armonioase cu ajutorul procedeeilor obișnuite, deși este, în mod neîndoios, minuit de un maestru al armoniei; aceeași nesocotire totală a limbajului livresc și a banalului..."

¹ Shakespeare, The Famous History of the Life of Henry VIII, London, 1915, p. XVI-XVIII.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



130
~~155~~

Putem să nu fim de acord cu unele din "caracteristicile" amintite de Spedding; dar metoda, "stilistică", este adecvată și rezultatele convingătoare, după cum reiese și din cercetarea independentă a lui Samuel Hickson¹ - cercetare care s-a soldat cu o aceeași repartizare a scenelor pe autori, Shakespeare și Fletcher.

Or, iată că o simplă statistică a perechilor antonimice din Henric al VIII-lea - pornind de la ideea că antonimia este bogat reprezentată în Shakespeare și slab reprezentată la Fletcher - oferă un tablou asemănător:

Actul, scena	Concluziile lui Hickson, acceptate de Spedding	Număr de versuri	Număr de perechi anton.
Actul I sc.1	Shakespeare	226	34
sc.2	Shakespeare	224	13
sc.3	Fletcher	67	2
sc.4	Fletcher	108	-
Actul II sc.1	Fletcher	169	2
sc.2	Fletcher	143	4
sc.3	Shakespeare	107	13
sc.4	Shakespeare	240	13
Actul III sc.1	Fletcher	184	3
sc.2	Shakespeare (pînă la v.203)203		5
	Fletcher (v.203-459)	256	15
Actul IV sc.1	Fletcher	117	7
sc.2	Fletcher	173	27
Actul V sc.1	Shakespeare	176	14
sc.2	Fletcher	35	-
sc.3	Fletcher	182	2
sc.4	Fletcher	90	-
sc.5	Fletcher	76	2

1/ C.Enox Pooler, op. cit., p. XVII-XVIII.





191
-168

După cum se vede și din schema de mai sus, nepotrivirile apar în legătură cu scena 2, actul III, și cele două scene ale actului IV. Menționăm, totuși, că dacă statistica antonimiei din scena 1, actul IV, nu este întru totul edificatoare, în celelalte două cazuri ea nu e lipsită de o anumită greutate. Bineînțeles, nu putem ignora posibilitatea intervenției altor condeie în fragmente de scene, nu în scene întregi (cum arată, de altfel, Hickson, când se referă la scena 2 din actul III).

2) Atât repetiția și antonimia cât și parantezele din opera lui Shakespeare confirmă, îndeosebi prin varietatea lor, cunoașterea temeinică de către scriitor a procedeelor retorice clasice și renașcentiste, precum și a procedeelor specifice literaturii populare engleze.

3) Felul cum repetiția, antonimele și parantezele sînt dispuse în economia pieselor, și metricele, acumulările evidente, arhitectura caracteristică în care sînt adesea încrustate, confirmă, o dată mai mult, munca de elaborare conștientă a scriitorului.

4) În comparație cu alții scriitori ai vremii, calitatea specifică a folosirii de către Shakespeare a repetiției, antonimelor și parantezelor stă, în primul rînd, în atașarea lor organică de conținut, teme, situații, personaje; mai ales în opoziție cu gratuitatea multor procedee în operele altor scriitori (de exemplu Lyly). Specifică este și importanța pe care Shakespeare le-o acordă ca element eficace în dezvoltarea unei intrigi (repetiția lui think în Othello), în caracterizarea unui personaj (sinonimia în vorbirea căpitanului Fluellen din Henric al V-lea), în reîntărirea unor teme (parantezele din Furtuna) sau a unor idei filozofice (antinomia "a fi" - "a părea"), în crearea unei atmosfere (repetarea cuvîntului night în Hamlet), în legarea episoadelor și chiar și a unor piese între ele (de exemplu,

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



192
-251-
piesele-cronici, unificate prin continua reluare și metaforizare a elementului somatic).

Astfel folosite, ele reprezintă permanent momente de accentuare lingvistică a intențiilor de fond, permițându-ne să surprindem în prim plan idei, sentimente, atitudini, caracteristici. Prezența lor se face simțită mai cu seamă în marile monologuri, în clipele de tensiune și dramatism, în pasajele cu caracter generalizator. În asemenea cazuri, procedeele amintite se conjugă între ele și, împreună cu alte procedee, alcătuiesc redutabile asalturi psihologice - în deplină concordanță cu "amplificarea", cuvântul de ordine al lui Thomas Wilson și al altor retoricieni ai Renașterii engleze.

5) Repetiția, antonimia și parantezele sînt în consonanță cu puținele dar substanțialele teoretizări ale lui Shakespeare privind arta și menirea ei (sfaturile date de Hamlet actorilor, marea monolog al lui Tezeu); teoretizări însoțite în-deobște de ilustrări ample (scene, ca de exemplu, scena 1, actul III din Furtuna sau chiar piese întregi, de exemplu Visul unei nopți de vară). Cu specificarea că Shakespeare "teoreticianul" este în primul rînd poet și că între răceala cugetării abstracte și dogoarea verbului el proiectează mereu curcubeul în mii de culori al metaforei și, în general, al figurilor de stil.

6) Analiza repetiției, a antonimiei și a parantezelor ne ajută să pătrundem, pînă la un punct, în intimitatea nu numai a laboratorului artistic a lui Shakespeare, ci și a structurii sale spirituale. Astfel, repetiția, cu toate formele ei, vorbește în favoarea unei excepționale puteri de asociație; antonimia trădează concepția dialectică despre lume a scriitorului; felul cum folosește parantezele, o pătrundere pînă la o adîncime psihologică fără egal.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



193
-182-

2

Concluzii practice.

1) Așa cum am căutat să exemplificăm cu ajutorul repetițiilor, antonimelor și parantezelor, metoda statistică (frecvența, cantitatea) îmbinată cu surprinderea tuturor momentelor de accentuare lingvistic-stilistică precum și a legăturilor acestora cu conținutul poate fi un instrument util de lucru în cadrul analizei literare a textelor shakespearlene.

2) Fiind elemente semnificative ale textului shakespearian, repetițiile, antonimele și parantezele nu trebuie, sub nici o formă, sacrificate în traduceri; chiar atunci când se întâlnesc în versuri și prezintă anumite dificultăți de încadrare ritmică (e preferabil, eventual, să se renunțe la traducerea altor elemente).

Un aspect aparte al repetiției și anume hendiada cantitativă reclamă o atenție deosebită (deși analiza de mai jos poate privi și alte figuri de stil) - cu atât mai mult cu cât, așa cum s-a văzut, ea a fost tratată ca "pleonasm" și "tautologie".

Realitățile lingvistice ne obligă să facem, din punctul de vedere al traducerii, o disociere netă între problemele hendiadei calitative și ale hendiadei cantitative.

Intrucât hendiada calitativă este o figură de stil aproape cu desăvârșire străină spiritului limbii și literaturii române, considerăm ca absolut necorespunzătoare redarea lor prin elemente echivalente formal, de exemplu law and heraldry (Hamlet, I, 1, 87) prin "lege și heraldică" (corect: "lege heraldică", "legea blazoanelor").

Cu totul alta este situația hendiadei cantitative, chiar dacă nu este aici un element caracteristic ca în limba și literatura engleză. Deosebirile nu sînt de structură ci de grad și, evident, de stratificare stilistică.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



194
~~193~~

În literatura română "veche", atât în textele religioase cât și în cele laice (mai ales în cronici), frecvența hendiadei cantitative este atât de mare încât ea poate fi considerată figură de stil caracteristică pentru perioada respectivă, de exemplu:

Iară pre Ștefan-vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plîngere... Fost-au într-același anu iarnă grea și geroasă ... și deacii preste vară au fost ploi greale și puvoaie de ape și multă înecare de apă s-au făcut. (Grigore Ureche, Letopisetul Țării Moldovei).

Ținînd seama de faptul că marea majoritate a acestor hendiade nu au intrat în frazeologia limbii române, impresionînd pe cititorul de astăzi prin "noutatea" lor, ele sînt comparabile hendiadelor de același tip ("hendiade vii") din opera lui Shakespeare; iar varietatea lor infinită îi dă traducătorului o anumită libertate în găsirea echivalentelor, mai cu seamă atunci cînd sinonimele asociate sînt folosite metaforic, de exemplu:

In the backward and abysm of time (The Tempest, I, 2, 56) = "în bezna/noaptea/ceța/negura etc. și genunea/prăpastia/hăul etc. vremii".

Cît privește hendiadele "degradata", ni se pare logic ca ele să fie reproduse, ori de cîte ori acest lucru este cu putință, prin hendiade "degradata" intrate în frazeologia limbii române, astfel:

my lord and master (Twelfth Night, I, 5, 271) = "domnul și stăpînul meu"; lady and mistress (Romeo and Juliet, II, 4, 176) = "doamnă și stăpînă"; grace and pardon (Henry VIII, I, 2, 102) = "milă și iertare/îndurare".

Cînd asemenea corespondențe lipsesc, credem că trebuie evitată traducerea analitică, folosindu-se alte mijloace ale accentuării, ca în:

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018

Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968



9

1968
144

many a time and oft (Julius Caesar, I, 1, 41 etc.) = "de nenumărate ori", "în nenumărate rînduri" etc.; we pray with heart and soul (Richard II, V, 3, 104) = "ne rugăm din tot sufletul (nostru)"; soft and tender (Twelfth Night, V, 1, 331) = "prea gingaș" etc.

Că sublinierile de mai sus își au o justificare concretă: se poate vedea din traducerea celor mai multe piese de Shakespeare în limba română (de exemplu, cele 11 volume de Opere complete, publicate de ELU), unde hendiada cantitativă nu se bucură de atenția stilistică pe care o merită. Iată câteva ilustrări dintr-o traducere altminteri foarte conștiincioasă a tragediei Othello:

I fetch my <u>life and being</u> From men of royal siege.	...sînt de neam regesc. (I, 2, 20-21)
I would not.... Put into <u>circumscription and</u> <u>confine</u> ...	N-aș îngrădi... (I, 3, 25-26)
That it <u>engulfs and swallows</u> other sorrows	Și-acopere-nghițind orice restrînge (I, 3, 59)
It is a judgment <u>maim'd and</u> <u>most imperfect</u>	E o judecată strîmbă (I, 3, 99)
To mourn a mischief that is <u>past and gone</u>	Nu te jeli cînd te-a lovit necazul. (I, 3, 204)
But to be <u>free and bounteous</u> to her mind	Ci doar să-ndeplinească dorința ei. (I, 3, 265)
That my disports <u>corrupt and</u> <u>taint</u> my business	Mi-ar amorți cu zvăpălate jocuri etc. (I, 3, 271)

Mărturisim că a fost întremător sprijinul teoretic pe care

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

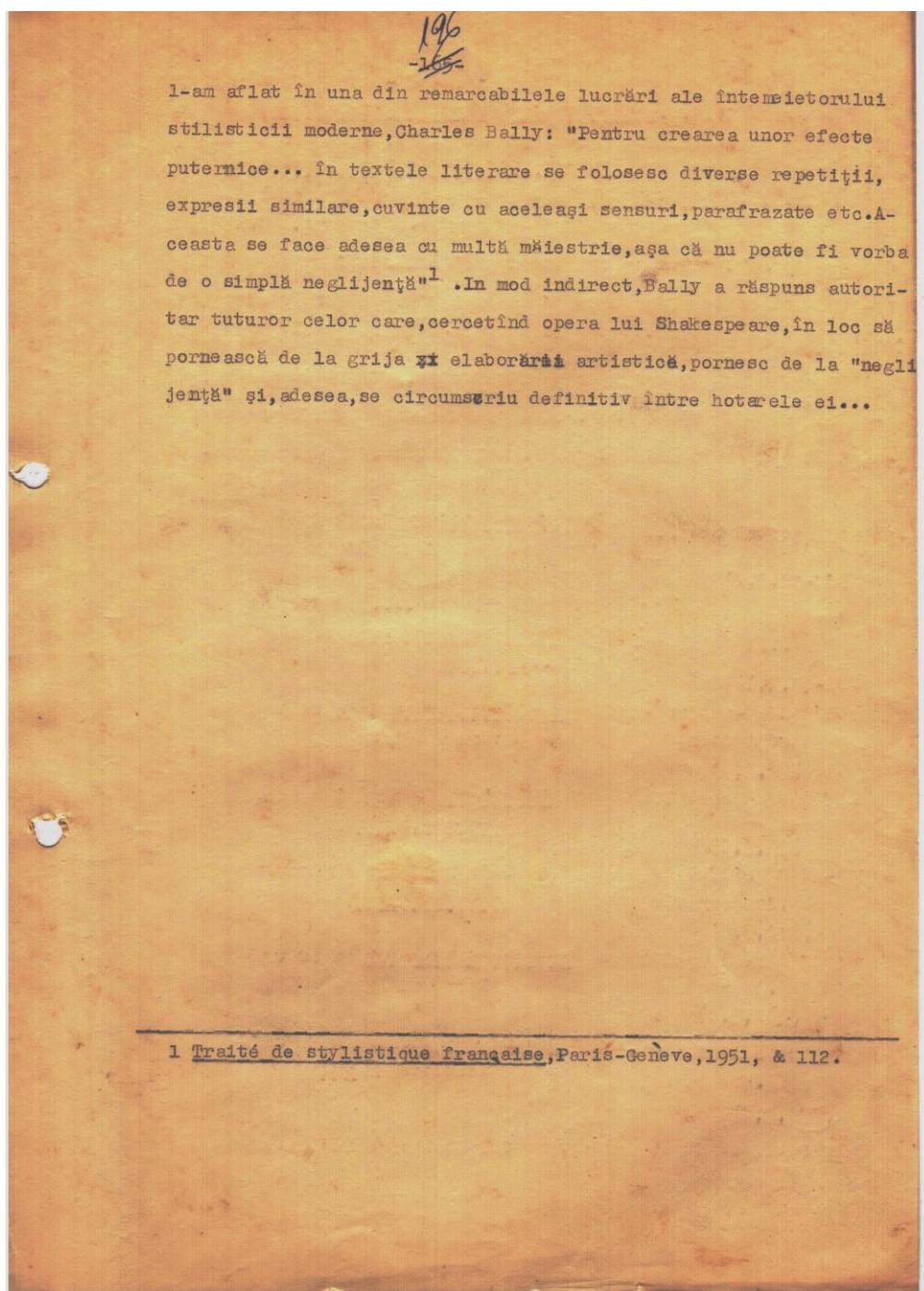
The University of Bucharest. 2018

Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968



10



Din manuscris lipsește bibliografia.



<http://editura.mttlc.ro>
The University of Bucharest. 2018

Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968



11

-208-

C U P R I N S

	Pag.
Prolegomene	1
I Limba și cultivarea ei, preocupare majoră a scriitorului	58
1 Atitudinea generală față de limbă a umaniștilor englezi	58
2 Shakespeare și atitudinea sa față de limbă	64
II REPETIȚIA	78
1 Generalități	78
2 Repetiția de tipul 1: reluarea conținutului și a formei	79
3 Repetiția de tipul 2: reluarea formei și schimbarea conținutului	82
4 Repetiția de tipul 3: repetarea conținutului cu schimbarea formei	87
5 Repetiția de tipul 4: repetarea tiparului gramatical cu schimbarea conținutului și a formei	89
6 Cuvintele-ecou	90
7 Hendiada cantitativă	100
8 Repetiții specifice în piesele-cronici	122
9 Repetiția, element organic al unei intrigi dramatice	134
10 Repetiția, element de subliniere tematică	137
III ANTONIMIA	141
1 Generalități	141
2 Precizări terminologice	142
3 Influențe probabile	143
4 Observații de natură statistică. Feșul antonimelor din opera dramatică a lui Shakespeare	148
5 Funcții ale antonimelor în opera lui Shakespeare	153
6 Antonimul "a fi" - "a părea"	160
IV PARANTEZELE	173
1 Generalități	173
2 Parantezele din "Furtuna"	173
V Concluzii	189
1 Concluzii teoretice	189
2 Concluzii practice	193
VI Bibliografie	197

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



Anexă

Dramaturgia lui William Shakespeare 1964





COMITETUL DE CULTURA SI ARTA
AL ORASULUI BUCURESTI

Comisia pentru răspîndirea
cunoștințelor științifice

1964

DRAMATURGIA LUI WILLIAM SHAKESPEARE
=====

Text elaborat de: Tov. Lector univ. Leon Levițchi.

S-au implinit de curînd 400 de ani de la nașterea marelui dramaturg și poet englez, William Shakespeare. Prilej de evocare și de alăturare la cei 800.000 de oameni care, ca traducători, comentatori și interpreți, lucrează pe tărîmul creației shakespeareiene în fiecare an.

Desigur că în scurtul timp al unei conferințe nu se pot aminti decît unele fapte foarte generale referitoare la opera sa. Numai datele biografice sînt atît de puține încît pot să fie prezentate într-o enumerare foarte succintă. Știm că scriitorul s-a născut la 23 aprilie 1564 și a murit la 23 aprilie 1616, întîmplător în aceeași zi cu Cervantes; că a fost fiul lui John Shakespeare, tor de piei și blănar, mînușar și ulterior notabilitate a orașului Stratford upon Avon, și a lui Mary Arden, o femeie după cît se mai înstărită; că a studiat timp de 2 ani la așa numita școală mistică din localitate, Grammar School; că pe la 18 ani s-a căsătorit cu Ann Hathaway, o femeie mai în vîrstă cu 8 ani decît el; că pe la 21 de ani a părăsit orașul său natal, plecînd la Londra, unde a fost pe rînd pîzitor al atelajelor spectatorilor bogați, că a lucrat și la teatru, adaptator de piese, autor dramatic, scriind comedii și tragedii și 154 de sonete, de asemenea cîteva poezii, dar în roluri de o importanță cu totul secundară (a interpretat rolul stafiei din Hamlet și rolul bătrînului Adon din "Cum vă căsătoriți"); și că în sfîrșit după 1611 sau 1612 a plecat din Londra, revenind în Stratford upon Avon, unde a murit în anul 1616.

Intr-un cuvînt, datele precise cu privire la Shakespeare sînt atît de puține încît amintesc de un autentic decor shakespeareian, invitînd parcă imaginația să lucreze febril și să răspundă la un noian de întrebări: care a fost motivul plecării sale

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



- 2 -

la Londra ? Care au fost legăturile scriitorului cu umaniștii vremii ? Cum se explică faptul că, în ciuda a numai doi ani de școală, Shakespeare a putut pătrunde atât de adânc în sufletul omenesc, pe de o parte și în spiritul epocii sale, pe de altă, dovedind o cunoaștere excepțională a nenumărate domenii de activitate umană ? Sau faptul că în ciuda vastelor sale cunoștințe, în opera lui se strecoară atâtea anacronisme ? De exemplu Shakespeare vorbește despre "o mare a Boemiei", o face pe Cleopatra să joace biliard, deplasează cu sute de ani existența istorică a unor personaje etc. Din fericire există însă opera shakespeareiană, cele 37 de piese incluse în canonul din 1623. Existența acestor piese ne îngăduie să reconstruim figura, profilul moral, intelectual și ideologic al lui William Shakespeare. Multă dreptate a avut criticul și filozoful american Emerson când a afirmat că "singurul biograf a lui Shakespeare este Shakespeare".

Dar și în legătură cu opera se pun o serie de probleme de care trebuie să ținem seamă. Opera shakespeareiană ne-a parvenit într-o stare foarte defectuoasă. Nu posedăm niciun manuscris al lui Shakespeare. Posedăm în schimb copii ale actorilor și ale regizorilor, în marea lor majoritate alterate și cu o punctuație foarte ciudată, diferită de punctuația gramaticală obișnuită, o punctuație scenică, cu virgule, pauze și semne de întrebare care îi ajutau pe actori să deslușească și să interpreteze textul. De asemenea, din aceste manuscrise sau tipărituri ne-au parvenit numai o parte și în condiții foarte deteriorate. Redarea autentică, corectă, a textelor shakespeareiene este cu atât mai dificilă cu cât în cazul limbii engleze, modificarea unei singure litere într-un cuvânt poate avea consecințe neașteptate, ca de exemplu: bind-a lega, find-a găsi, hind-ciută, kind-bun sau sperie, mind-minte, spirit, rind-coajă, scoară, wind-a răsuci sau vint-furtună etc. Ne-am permis această paranteză pentru a arăta că nu întotdeauna, de-a lungul vremurilor s-a ținut seama de acest aspect specific al limbii engleze. De multe ori critica literară a clădit și pe nisip, disprețuind cercetarea modestă și mai puțin cunoscută, dar foarte importantă, a lingvisticii.

Am amintit aceste lucruri pentru că le considerăm necesare în înțelegerea operei shakespeareiene. Imaginația în materie de shakespeareologie a mers adeseori foarte departe. Imaginația secolului al XVIII-lea susținea, de pildă, că Shakespeare a fost un "geniu al naturii". Imaginația secolului nostru a lansat ideea că, Shakespeare a fost un mare învățat, că ar fi studiat dreptul la Londra. Oricum ar sta lucrurile, putem afirma cu destulă certitudine

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968

15

- 3 -

că Shakespeare și-a scris opera aproximativ între 1580 și 1612, deci către sfârșitul secolului al XVI-lea și la începutul secolului al XVII-lea. Că studiind opera sa compusă în această vreme se pot distinge 3 perioade de creație. Prima perioadă între 1590 și 1600-1601 este perioada comedilor ușoare și a cronicilor sau a pieselor istorice. Perioada a doua de la 1600 sau 1601 până la 1608 este perioada tragediilor, a capodoperelor îndeobște bine cunoscute: "Hamlet", "Macbeth", "Othello", "Regele Lear". În sfârșit, perioada a treia între 1608 și 1611 sau 1612 este așa numita perioadă a pieselor romantice de tipul piesei "Furtuna". Se face această distincție evident, pe baza schimbării de atitudine, concepției de viață, și elementelor stilistice din opera autorului.

Din prima perioadă vom menționa în primul rând cronicile și piesele istorice în număr de 10 și care, înmănunchiate, formează un fel de epopee națională a Angliei. Ordinea în care au fost scrise derutează. Prima dintre piesele istorice a fost Henric al VI-lea, se pare partea a II-a. Au urmat după aceea piese care, cronologic, se situează în secole anterioare, cum ar fi "Regele Ioan", "Henric al IV-lea" sau "Henric al V-lea". Deși de reținut este însă faptul că, după toate aparențele, Shakespeare a căutat să scrie o succesiune de piese istorice, logică, încheiată. Nu este de loc lipsit de probabilitate, ca unele piese să fi fost scrise de el și să nu fi fost publicate. În aceste piese Shakespeare se ridică cu vehemență împotriva modului de a exista medieval, împotriva orânduirii feudale, în special împotriva dihonniilor dintre nobili, dintre aristocrați și curteni, luptând și militând pentru o autoritate centralizată.

Shakespeare vedea în mod just în afirmarea puterii centralizate o necesitate obiectivă imperioasă a propășirii țării în noile condiții de dezvoltare - respectiv în perioada acumulării primitive, de consolidare a burgheziei engleze din sec. al 16-lea :

"Nu se rotesc doi sori pe-același crug
Si nici nu pot domni în Englitora
Si Harry Percy și un prinț de Wales"

(Henric al IV-lea)

Profundul umanism al nărolui dramaturg îl face adesea să depășească limitările vremii și să se ridice la o concepție mult mai avansată decât aceea a contemporanilor săi. Cu toate că Shakespeare era convins că vremea feudalismului a trecut cu desăvârșire și că orice încercări de restaurare erau sortite eșecului, numeroase aspecte ale noului mod de producție i se păreau demne de ură, criticându-le și protestând vehement împotriva lor. Cu cât Shakespeare s-a deprins

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968

16

- 4 -

să înțeleagă mai bine esența lucrurilor, cu atât mai îngrozitoare i se par formele odioase ale acumulării primitive. De aceea în dramele sale istorice se găsesc numeroase exemple în care umanistul Shakespeare critică și demască unele din cele mai respingătoare aspecte ale noii orînduirii capitaliste.

Piesele istorice ale lui Shakespeare reflectă toată profunzimea prăpastiei dintre iluziile umanistilor din vremea Renașterii și bazele reale ale societății burgeo- aristocratice. În "Henric al VI-lea" actul II scena 5, Shakespeare exprimă în cuvintele regelui deceptiile și dezamăgirile provocate de această contradicție dintre iluziile umaniste și realitatea contemporană. Prin glasul grădinarului și al servitorului din "Richard al II-lea" actul III scena 4, Shakespeare exprimă părerea masei populare despre treburile statului: paraziții, trădătorii, oamenii de stat corupți și necinstiți pe care-i compară cu "buruienile", trebuie înlăturați pentru ca țara să poată înflori. Shakespeare este convins de pericolele pe care le implică noua orînduire capitalistă și cunoaște racilele ei, dar umanismul său progresist nu-și pierde speranța. El are încredere în viitor, este optimist.

Comediile din prima perioadă a creației lui Shakespeare deci pînă la 1600 - 1601, sînt după cum spuneam comedii ușoare. Intra-devăr, nu ar fi exagerat să le denumim pe toate cu titlul unei piese din această perioadă "Mult zgomot pentru nimic". Se exagerază accidentul. Destinul pare să-i conducă pe oameni, se fac legături neașteptate ca în "Comedia erorilor" sau comedia "încurcăturilor". Și totuși, în unele din piesele scrise în această perioadă, Shakespeare ajunge la generalizări filozofice remarcabile. Deși timpul este limitat este cazul că spunem cîteva cuvinte despre piesa "Chinurile zadarnice ale dragostei", piesă care în general nu se joacă, o piesă destul de complicată și destul de inatură, care are însă o temă precisă. În piesa "Chinurile zadarnice ale dragostei" apar personaje care vorbesc în fel de fel de stiluri. Unul se exprimă într-un stil pretențios, altul într-un stil eufuistic (stil prețios, încărcat, cu elemente străine limbii engleze, caracteristic aristocrației din epoca sa), altul într-un stil popular ș.a.m.d. Shakespeare vrea să demonstreze o teză care de fapt, reiese clar în actul al V-lea al piesei, teza, că omul este bine să vorbească simplu și să spună tot ce are de spus. De la început și pînă la sfîrșit această teză este foarte susținută. Personajul central al piesei, respectiv Berowne, apă ce vorbise foarte pedant și foarte savant și întortochiat ajunge la concluzia: "trebuie să mă lepăd de frazele, de taftă și de mătase și acum înainte voi vorbi simplu - omenește". Este una din atitudinile fundamentale ale lui Shakespeare, cenzor necruțător al vorbirii pretențioase și afectate, îndeosebi al așa-zimutului eufuism, curent aristocratic

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



- 5 -

inițiat de un romancier al vremii, John Lyly. Atât în această piesă, cât și în altele scrise în prima perioadă, Shakespeare manifestă un interes deosebit față de problemele exprimării.

Lucrurile se prezintă astfel. În prima parte a secolului al XVI-lea generația de umanisti englezi în frunte cu Thomas Morus a militat pentru redescoperirea și reinterpretarea modelelor clasice, grecești și latine, dezvoltând totodată idei de o mare însemnătate socială. Thomas Morus în "Utopia" lui a susținut ideea că omeniirea nu va putea să ajungă la bună stare decât renunțând la proprietatea particulară și la bani. Generația a doua de umanisti de pe la mijlocul secolului al XVI-lea a preluat și dezvoltat aceste idei. Ei și-au pus întrebarea : dacă lucrurile stau așa ce este de făcut ? Si au răspuns : să educăm pe oameni, de la catedră, prin școală, prin universitate. Pornind de la această idee, ca o necesitate, au apărut pe la mijlocul sec. al XVI-lea o pleiadă întreagă de lucrări, tratate de pedagogie, de educație ș.a.m.d. în scopul răspîndirii ideilor primei generații. Iar generația a treia de umanisti în fruntea căreia se găsește Shakespeare a spus altfel : nu catedra este cea indicată să răspîndească aceste idei ale umanismului englez, ci teatrul, scena. În această lumină credem că trebuie privită întreaga operă a lui Shakespeare și ideile care stau la baza ei. În această lumină să privim deci și problemele lingvistice : problema eufuizmului, tendința de afirmare a limbii naționale - limba engleză - împotriva limbii latine și grecești.

Tot din această primă perioadă face parte și vestita piesă "Visul unei nopți de vară". Este o altă piesă cu temă, deși prima impresie pe care ne-o formăm citind textul sau văzînd spectacolul, este aceea a unei fantezii bogat desfășurate, în care elementul poetic joacă primul rol. Dar dacă studiem cu atenție piesa ajungem la concluzii mai substanțiale. Sînt probleme de fond atacate în "Visul unei nopți de vară". Ne vom referi la actul V scena I în care Tezen ducele Atenei exprimă cîteva generalizări, făcîndu-se gîrtătorul de cuvînt a lui Shakespeare :

"Nebun, îndrăgosit, poet - toți sînt
Făcuți din fantezie : unul vede
Diavoli mai mulți ca-n iad - ăsta-i nebunul
Indrăgostitul, apucat și el,
Vede-ai Elenei nuri în frunți țesute.
Rotindu-și ochii de extaz cuprinși,
Poetul cată spre pămînt din cer,

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



- 6 -

Spune cei de pe pământ ; cînd fantezia
Dă naștere acelor neștiute,
Condeii lui le întocmește chip
Și vaporosului nimic îi află
Sîlaș anume și un nume".

Versurile merită toată atenția, deoarece exprimă una din ideile fundamentale despre artă ale lui Shakespeare, despre misiunea artei, despre misiunea poetului care trebuie să se inspire fie din realitate, fie din lumea închipuirilor sale și să le dea acestora o realitate plastică, un înveliș concret, material, expresiv, inteligibil. Piesa de altminteri, nu este decît o extraordinară ilustrare a acestei teze.

Dar să trecem la perioada a doua, considerată de obicei cea mai importantă. Această perioadă care începe pe la 1600 - 1601 marchează un punct de răscruce în întreaga creație shakespeareană. Visul umanistilor, de omenie și dreptate socială se năruie datorită unei serii întregi de factori cum ar fi instituirea monopolurilor regale, pauperizarea maselor țărănești, persecuțiile ș.a.m.d. Probabil că a intervenit ceva și în viața intimă, personală a scriitorului ; nu știm. Cert este însă că piesele din această perioadă, marile capodopere pe care le realizează sînt pătrunse de un anumit pesimism, însă nu pînă la capăt pentru că Shakespeare a rămas un umanist pînă și în "Timon din Atena", cea mai sumbră dintre creațiile sale. În legătură cu această a doua perioadă, trebuie să fie amintit un lucru care îndeobște este mai puțin cunoscut. În 1600 sau 1601 s-a declanșat în Anglia așa numitul "război al teatrelor". Mai exact Ben Jonson, bunul prieten al lui Shakespeare, s-a despărțit de acesta pe motive de concepție dramatică și ideologie; Shakespeare reprezentînd drama populară și Ben Jonson drama clasică cu unitățile ei. A intervenit o ruptură în această prietenie. De o parte și de alta s-au scris numeroase piese, violente ca ton. Se pare că în 1602, deci cam în vremea cînd a fost scris "Hamlet", Shakespeare a luat atitudine împotriva lui Ben Jonson scriind o piesă mai puțin cunoscută la noi "Troilus și Cressida". Piesă cu totul remarcabilă, conținînd multă filozofie și multă poezie, piesă prin care Shakespeare, destramă cele 3 unități sacrosante ale clasicismului. În această piesă el își bate joc de Ben Jonson pe care îl intruchipează în unul din personaje. Aici Shakespeare discută ideea valorii lucrurilor și ideea valorii oamenilor. Piesa merită să fie studiată în special în comparație cu Hamlet și cu Richard al II-lea. Cu această ne-am apropiat de "Hamlet", asupra căruia vom stăruia mai mult. Despre "Hamlet" s-a scris enorm, pînă la ora actuală peste 20.000 de volume.

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>
The University of Bucharest. 2018



- 7 -

În ciuda defectelor textologice, dispunem de câteva coordonate care ne permit să privim mai obiectiv, mai științific, piesa. De pildă, o asemenea coordonată asupra căreia nu se stăruie îndeajuns este evoluția lui Hamlet. Astfel numeroși critici adepți ai școlii psihanalitice au afirmat la sfârșitul secolului al XIX-lea că Hamlet este "un caz patologic". Adevărul este că Hamlet nu este un personaj static, ci evoluează. Hamlet din actul I nu este Hamlet din actul V și viceversa. Să ne amintim de cele două monologuri principale ale eroului: primul din actul I, al doilea din actul III. În primul monolog întâlnim un Hamlet tânăr stăpinit de pasiune, un Hamlet care nu a ajuns încă la generalizări. În actul III, scena I-a Hamlet ajunge, dimpotrivă, la o serie de mari generalizări. În monologul din actul I, ne aflăm în fața unui Hamlet tânăr, a cărui durere este personală, nu o durere a întregii umanități:

"Ah! carnea asta mult, mult prea virtuoasă
De s-ar muia, topi și face rouă,
De nu oprea, prin legea lui, cel veșnic, răspunderea de sine
Doamne, doamne, ce sluze, seci, sălcii
Și fără noimă, îmi par. Ce rosturi are această lume ?
Vai, Vai e o grădină neplivită dînd în sămînță;
Ce-i din fire hîd, a năpădit-o toată.
Să se ajungă aici !
Mort doar de două luni, nu nici de două !
Ce rege bun ! Îmbînd atît pe mama !
Că nu lăsa nici vîntul s-o bată în obraz !
Ger și pămînt ! Se agăta de dîngul
De parcă sațul pofta i-o sporea.
Și, totuși, peste-o lună ! Să-mi curm gîndul.
Ti-e numele "femeie", slăbiciune.
O lună ! Nu-și tocise nici pantofii cu cari l-a prohodit
Pe bietul țata, în lacrimi ca Niobe.
Ea nu alta. O doamne ! un dobitoc ce nu gîndește,
Jelea mai mult. S-a măritat cu unchiul, al tatii frate,
Dar de el departe e ca eu de un Hercule. Intr-o lună!
Nici sarea prefăcutelor ei lacrimi nu se zvîntase
În ochii-i înroșiți, și s-a și măritat.
O zor nebun ! Nu-i bine și a bine nu menește !
Te frînge, inimă. Căci va să tac."

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



- 8 -

Să comparăm atitudinea aceasta și durerea aceasta personală din actul I cu cel de al doilea monolog celebru din Hamlet, de obicei tradus prin "a fi sau a nu fi" dar poate mai apropiat ca sens ca :

"Ființă - neființă, ce s-a aleg ?
 Mai vrednic oare e să rabzi
 În cuget a vitregiei praștii și săgeți
 Sau fierul să-l ridici asupra mării
 De griji și să le curmi ?
 Să mori, să dormi ...nimic mai mult.
 Si printr-un semn să curmi durerea din inimă
 Si ploaia de izbeliști ce-s date cărnii.
 Este o încheiere cucernic de râvnit!
 Să mori să dormi; să dormi visînd,
 Mai știi ? Aici e greul !
 Căci se cuvine-a cugeta, ce vise
 Răsar din somnul ăsta-al morții
 Cînd hoitu-i lepădat
 De aceea-i lungă năpasta,
 Altfel cine ar mai răbda
 A lumii bice și ocări, călofiul de tiran,
 Disprețul omului trufaș, chinul iubirii-n van,
 Zăbava legii, neobrazarea cîrmuirii,
 Scîrba ce o azvîrl cei netrebnici celor vrednici,
 Cînd însuși ar putea să-și facă sama
 Doar cu un pumnal. Cine a răbdat
 Poveri gemînd și asudînd sub greul vieții,
 Teama în ceva de după moarte
 Pe țărnul neaflat de unde nimeni
 Nu se mai întoarce, ne încremenește vrerea
 Si mai curînd răbdăm aceste rele
 Decît zburăm spre alte neștiute. Astfel mișei
 Pe toți ne face gîndul, încît al hotărîrii
 Proaspăt chip se gălbezește în umbra cugetării.
 Iar marile, înalte avînturi, de aceea
 Iși întoarnă strîmb șuvoiul
 Si numele de fapt îl pierd ".

Aceste două monologuri ne vorbesc despre o evoluție dramatică sau scenică a lui Hamlet care nu mai ține de legile cronologiei obișnuite. Primul monolog și al doilea sînt cîteva luni de zile, dar, din punct de vedere al timpului dramatic, sînt ani și ani de suferințe și ...

CONTEMPORARY
 LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



- 9 -

de meditație profundă. Tot în Hamlet găsim o idee foarte scumpă lui Shakespeare pe care o regăsim aproape în fiecare piesă a sa. Ideia diferenței și a contrastului dintre esență sau conținut și aparență sau fenomen. Ne referim aici la vestitul pasaj în care Hamlet discută cu mama sa în actul I - scena II-a de la curte, când regina Gertrude, mama lui, îi spune : "Dece îți pleci fruntea în țărână și îl plîngi zadarnic pe părintele tău ? Oare nu știi, că tot ce trăiește moare ?" Apoi regina continuă cu cuvintele : "Atunci dece îți pare așa deosebit?" și Hamlet îi răspunde : "Pare!, Nu doamnă ? pare nu-l cunosc !" Apoi urmează o serie de versuri în care Hamlet subliniază că pentru el contază durerea lăuntrică, durerea adevărată, care nu se poate arăta prin straie cernite șamd. Ideia aceasta este fundamentală pentru înțelegerea operelor lui Shakespeare. Din sutele și miile de idei care sînt în Hamlet voi mai aminti una. Să ne aducem aminte de întâlnirea lui Hamlet cu actorii. Aici ne aflăm pe culmile înalte ale concepției estetice și artistice shakespeariene. Este vorba de artă interpretată ca un mesaj social de cea mai mare importanță. Mesaj social, mesaj psihologic. Este vorba de demascarea lui Claudius, regele ucigaș. Hamlet trebuie să se convingă că el este ucigașul părintelui său și nu îi sînt de ajuns explicațiile duhului. Hamlet este un om al renașterii engleze, al experimentului baconian, el trebuie să verifice. Toate piesele lui Shakespeare sînt în fond experiențe și verificări. Hamlet se folosește de trupa de actori care vin la Elsinor și strecoară anumite replici în piesa lor, replici care pînă la urmă îl vor da de gol pe regele Claudius. Dar pentru aceasta arta actoricească a actorilor veniți la Elsinor trebuie să fie o artă superioară. În discuțiile pe care le are cu actorii Hamlet le dă sfaturi foarte interesante sub raportul concepției artistice. Le spune de pildă : " Cînd interpretați rolul nu gesticulați de parcă ați tăia aerul cu fierăstrăul. Nu vă răcniiți replicile de parcă ați fi niște pristavi ai orasului. Vorbiți natural și potriviți-vă vorba cu conținutul "

E aici o pagină antologică extraordinară de recomandări foarte precise și foarte sănătoase pentru actori. Si în legătură cu acesta subliniem o remarcă pe care o face Hamlet puțin mai înainte, discutînd cu sine însuși. El spune : " Aud

Că, pe la teatru, oameni vinovați,
Prin însăși jocul priceput al dramei,
Au fost atît de răscoliți în suflet,
Încît pe loc păcatul și-au strigat."

Iată deci prezentă aici ideea rolului social și psihologic al artei, care apare ca un fel de leitmotiv aproape în întreaga operă a

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968

22

- 10 -

lui Shakespeare. Ținând seama de acest leit-motiv trebuie să interpretăm și piesele ce au urmat, de exemplu : "Othello", tragedie nu a geloziei cum s-a spus adesea, ci tragedia pierderii încrederii în om; "Macbeth", în care tema principală este cea a răsturnării valorilor umane ca urmare a unor ambiții nemăsurate; "Regele Lear", tragedia nerecunoștinței, sau "Timon din Atena", o altă tragedie a nerecunoștinței în care este implicat și banul. Vehemența cu care Shakespeare atacă banul și urmările sale nefaste asupra oamenilor este extraordinară :

"Urîte fie

Ospete, obștii și-nbulzeli de oameni !

De seamă și de mine chiar mi-e silă ...

Fiei, neam de om ! - Pământ, dă-mi rădăcini ! (săpînd)

Cel ce mai mult îți cere unghi și gura

Cu cel mai iute-al tău venin ! - Ce văd ?

Bani ? galbeni, lucitori, de preț ? Nu, zei,

Nu-mi dați vă rog ! Ah, rădăcini ! - Atît va face

Ce-i negru, alb; ce-i slut, frumos; strîmb, drept;

Frost, bun; ce-i vîrstnic, tînăr; brav, ce-i laș.

De ce ? De ce mi-i dați, o, zei ? Doar banul

Vă fură sacerdoți și slugi și perna

Voinicilor le-o zmulge de sub cap !

Ast cîine galben,

Religiile face și desface;

Blagoslovește pe damnați ; pricaza

Nurlie-o face; cocoțînd tîlharii,

El le dă rang și ploconeli și-i pune

Pe banca senatorilor. Tot el

Mărită iar vădană ofilită,

Readucînd la zilele-i de-april

Si-nmirescînd pe cea de care bubei,

Si bolniței li-i greață. Lut scîrnav,

Tu, tîrî-a omenirii ce scornești

Războaie între neamuri, să te-aduc

La rostul tău !"

În perioada a treia a creației sale, Shakespeare scrie așa numitele piese romantice, foarte puține la număr : "Cymbeline", "Poveste de iarnă" și "Furtuna". Dintre acestea cea mai interesantă este piesa "Furtuna", considerată de critica burgheză, în special de cea engleză și americană, drept o piesă mistică, ceea ce nu corespunde adevărului. Temele tratate în "Furtuna" sînt munca, știința, artă, relațiile

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968

23

- 11 -

dintre artă și societate, după cum reiese foarte clar din studierea acestei piese. Deși se pare că după "Furtuna", Shakespeare ar mai fi scris în 1612, piesa "Henric al VIII-lea", totuși "Furtuna" este considerată cîntecul de lebedă al scriitorului. Este o piesă plină de simboluri, în care Shakespeare își lasă rămas bun de la teatru; "arta - magică" prezentă în piesă, nefiind decît un simbol pentru arta teatrului.

Cîteva cuvinte despre particularitățile dramaturgiei lui Shakespeare în comparație cu contemporanii săi, subiect extrem de complex, care ne obligă să ne lînim doar la cîteva generalizări.

Unii critici, făcînd jocuri de cuvinte, afirmă că Shakespeare nu are un stil al său propriu fiindcă fiecare personaj din opera sa se exprimă într-altfel. Este foarte adevărat că Shakespeare reușește să se transpună mai bine decît mulți alți scriitori în psihologia, în atitudinile și felul de a vorbi și de a acționa al personajelor sale. Și, totuși, există, iarăși coordonate foarte precise ale stilului lui Shakespeare. Coordonate care au evoluat de la primele piese pînă la "Furtuna". Cîteva ilustrări. S-a constatat că Shakespeare folosește proza în anumite situații: de exemplu în scrisori și în proclamații. Proza este folosită de oamenii simpli care în general, nu vorbesc în versuri. Versurile rimate caracterizează vorbirea anumitor personaje în momentele în care aceste personaje fac generalizări filozofice sau morale. Așa numitul vers alb, pentametru iambic, versul de 10 silabe caracteristic pentru Shakespeare, este folosit pentru partea de bază a unei tragedii sau al unei comedii șand. Studiarea tuturor acestor aspecte ne duce pînă la urmă la concluzia că nu ne aflăm în fața unui "idiot inspirat" așa cum l-au numit anumiți critici inclusiv Thomas Carlyle, ci în fața unui geniu care a nunciat foarte mult - după cum o recunoaște și poetul său Ben Jonson - și care a elaborat în modul cel mai conștient operele pe care le-a scris, atît în ceea ce privește problemele de conținut cît și problemele legate de raportul dintre conținut și formă.

Aspecte aparent minore sau lipsite de importanță trădează o atitudine conștientă față de artă și de problemele ei. De exemplu este cunoscut că Shakespeare a cultivat foarte mult antiteza sau antoni ca să folosim un termen lingvistic. Dar a folosit aceste antiteze în funcție de un anumit sistem și în funcție de o anumită organizare. Astăzi din cele 154 de sonete s-a constatat că 82 se termină (în versurile 13 și 14) cu antonime sau antiteze. Dacă apare cuvîntul "bun", apare neapărat și cuvîntul "rău". În alte 40 de sonete (decî 82 plus 40) aceste finaluri se bazează pe repetiție. Dacă apare "bun" apare și "mai bun" sau "foarte bun". Într-unul din sonete cuvîntul Will - diminutivul de la

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



- 12 -

William, dar care mai poate însemna și a voi și a doîi" - apare de 14 ori în 14 versuri. În piesa "Macbeth" sînt 28 de scene. Finalurile din 24 de scene se încheie cu antiteze în genul celor amintite mai înainte. Există simetrii extraordinare în opera lui Shakespeare încă insuficient cercetate care vădese o preocupare foarte precisă și foarte conștientă a marelui dramaturg.

La toate acestea se adaugă bineînțeles și generalizările teoretice ale lui Shakespeare.

Shakespeare este în general cunoscut ca un mare dramaturg dar puțin cunoscut ca teoretician, deși aproape în fiecare piesă are o teză teoretică pe care o susține, piesa respectivă fiind, de fapt o ilustrare a tezei. Iar tezele sînt elaborate în urma unei extraordinare de atente observări a oamenilor și fenomenelor - cum sugerează și un personaj din Henric al V-lea. "În toate lucrările există un suflet al bună-tății. Ah, ce bine ar fi ca oamenii să observe aceasta!" idee pe care, în "Romeo și Julieta", călugărul Lawrence o discută teoretic pe pagini întregi cu o excepțională putere de pătrundere în dialectica lucrurilor. Să încheiem așa, cum se cuvine aceste foarte sunare notări cu un citat din Shakespeare, din piesa "Antoniou și Cleopatra", scrisă în 1607 sau 1608. Am ales fragmentul care redă moartea lui Antoniu și a Cleopatrei, pentru că este de un dramatism zguduitor, de un spirit poetic neîntrecut, scris într-o limbă extraordinar de simplă. Shakespeare a fost într-adevăr mare prin simplitatea stilului său. Antoniu moare, rostind cuvintele: "Mă părăsește duhul, nu mai pot"; și Cleopatra răspunde: Ales între aleș vrei tu să mori? De mine ai uitat? Cum să trăiesc în lumea asta slută ce-i un grajd cînd nu ești tu. Ah, doamnelor, priviți, coroana lumii s-a topit. Stăpîne! s-a ofilit a luptelor cunună. Stîndardul ostășesc e la pămînt. Fetițe, băiețași și oameni mari sînt otova. S-a șters deosebirea și nu a mai rămas nimic sub raza iscoditoare a lumii. O doamnă de companie spune: "Ah! ține-ți firea, doamnă. E moartă și regina, Doamnă! Doamnă! Doamnă! Crăiasă! Împărătiță! Si Cleopatra, care vorbea foarte pretențioasă, spune: "Taci, taci! Nu sînt decît femeie, supusă durerii tale loase, precum și fata ce mulge vaci și curăță gunoi. Port sceptrul să mi-l zălug și să-l arunc, spre zeii cruzi, să strig că pînă a-mi fura odorul, această lume ca a lor a fost. Răbdarea e o toantă și zbuciumul pentru cîini turbați. Si-i un păcat, atunci, să ne-aruncăm în hruba nor cît nu a cutezat să vină ea spre noi? Femei, ce faceți? Ei, ce-i? Cu Ce este Charmian? Dragele mele dragi! Lumina noastră, Priviți!... Săvîrșit, s-a stins "...

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018



Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968

25

- 13 -

Crinpeiul de mai sus ne-a purtat departe, de țărmurile Avonului - în Egiptul învăluit de negurile trecutului. Este una din trăsăturile caracteristice ale artei lui Shakespeare de a folosi cele mai diferite coordonate geografice și istorice, fără a pierde, însă o clipă din vedere realitățile Angliei din vremea sa. De asemenea, realitățile și aspirațiile către mai bine ale sufletului omenesc din totdeauna, problemele mari ale existenței, generalizările care fac din orice spectator și cititor al lui Shakespeare un gânditor.

De aici universalitatea și perenitatea operei shakespearei-ene, pe care au subliniat-o, în toate secolele și pe toate latitudinile, cei mai de seamă shakespeareologi și oameni de cultură de la Coleridge la Morozov, de la Goethe la Mark van Doren, de la Belinski la Dover Wilson, începînd cu prietenul lui Shakespeare, Ben Jonson, care în prefața primei ediții a operelor lui Shakespeare (1623), scria printre altele :

"Tu ești un monument fără normint;
Si-atîta timp cît îți trăiește cartea
Iar omenirea știe să citească
Si este-n stare a slăvi, ești viu.

x

x

x

În țara noastră Shakespeare s-a bucurat de o adevărată prețuire numai în anii reginului democrat popular dînd opera sa a fost răs-pîndită în mase, atît prin tirajele de zeci și zeci de mii de volume tipărite cît și prin montarea pe scenele teatrelor a numeroase dintre piesele sale, ca de exemplu: "Hamlet", "Richard al III-lea", "Regele Lear", "Macbeth", "Romeo și Juliet", "Antoni și Cleopatra", "Cupa vîscului", "Furcia îndrăgîțoasă", "Comedia erorilor", "Noaptea regilor" ș.a.

În anul acesta a văzut lumina tiparului ultimul din cele 11 volume ale operelor complete ale lui Shakespeare, care cuprind, în traducere românească - pentru prima oară toate cele 37 de piese ale autorului. De asemeni Editura Tineretului a publicat 80 din cele 154 de sonete ale lui Shakespeare.

În ultimii ani o serie de autori romîni și-au îndreptat atenția și asupra problemelor de stil ale creației shakespeareiene, tratîndu-le în lucrări teoretice, între care amintim monografia "Shakespeare", "Antologia bilingvă Shakespeare". și o serie de studii și articole, cum

./.

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS


<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018

Subliniere lingvistică în opera dramatică a lui Shakespeare.

1968



26

- 14 -

ar fi: "Repetiția în Regele Lear", "Metafora shakespeareiană" ș.a.

În momentul de față Editura Meridiane pregătește pentru publicare o cuprinzătoare lucrare bibliografică în care sînt incluse toate traducерile și studiile shakespeareiene apărute în țara noastră, începînd cu prima traducere și terminînd cu ultimul studiu.

De asemeni Editura pentru literatură universală va publica în cadrul anului "Shakespeare": - un volum festiv cuprinzînd 12 din cele mai reprezentative piese în traducere romîneasă și un volum de critică shakespeareiană universală.-

Pe aceeași linie de prețuire a operei lui Shakespeare se înscriu conferințele, simpozioanele și alte acțiuni culturale consacrate dramaturgiei shakespeareiene organizate în întreprinderi, cluburi, instituții și case de cultură, la care participă numeroși oameni ai nuncii.

Toate acestea dovedesc aprecierea de care se bucură Shakespeare în țara noastră, preocuparea existentă de a populariza în masele cele mai largi tezaurul valoroaselor creații shakespeareiene, ideile generoase ale marelui dramaturg. -

- - - - -

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

The University of Bucharest. 2018





Contemporary Literature Press

Bucharest University

The Online Literature Publishing House
of the University of Bucharest



A Manual for the Advanced Study of *Finnegans Wake* in One Hundred and Thirty Volumes

Totalling 31,802 pages

by C. George Sandulescu and Lidia Vianu

CONTEMPORARY
LITERATURE PRESS



<http://editura.mttlc.ro>

You can download our books for free,
including the full text of *Finnegans Wake*
line-numbered, at
<http://editura.mttlc.ro/> ,
<http://sandulescu.perso.monaco.mc/>



Holograph list
of the
40 languages
used by James
Joyce
in writing
*Finnegans
Wake*

Director
Lidia Vianu

Executive Advisor
C. George Sandulescu

